

DRÅPET AV HINDRIK HUSMAN

Inledning

Jag har som del av min släktforskning stött på många gamla domar som är utförliga och intressanta som tidsdokument. Här återges två som har en koppling då det är samma släkt i nära tid som förekommer i båda. Den första är en dom från Svea hovrätt efter en av Sundbo häradsrätt och av häradshövding Carl Caspar Gyllenbåått insänd dom i häradsrättens av den tredje april 1760 med utslag över masmästare Anders Samuelsson Spångberg, som den 30 december 1759 slagit kolaren Hindrik Husman i huvudet med ett vedträd i huvudet så att Husman avled den fjärde januari 1760. Domar som innebar dödsstraff måste underställas hovrätten för överprövning.

Av de ställen som nämns är Mon numera ren skog, men med spår av odlad mark. Husgrunderna kan ha legat där vägen nu går, eller förstörts då vägen byggdes. Vid tiden för dråpet måste det ha funnits två stugor i Mon. I det ena bodde Hindrik Andersson med sin familj och Anders Samuelsson med sin familj. I det andra bodde Hindrik Husman med sin familj. Holms masugn hörde till von Boij:s bruksimperium och låg vid södra änden av Västra Laxsjön. Det handlar således om gränstrakterna mellan dåvarande Udenäs och Ramundeboda församlingar.

Domarna är språkligt bearbetad av undertecknad för att bli lättlästa idag. Ordagrann avskrift har lämnats till Udenäsbygdens redaktion. I ärendet om dråp har texten förkortats något och ett avsnitt utelämnats där Anders Spångberg tagit tillbaka några av sina uttalanden, vilket rätten inte fäste någon tilltro till eftersom de var väl styrkta av edsbundna vittnen. Det är uppenbart att de inblandade i mordet druckit en hel del men det kommenteras inte alls i domen. Det var för tiden vanligt och då som nu var man fullt ut ansvarig för sina handlingar. När Anders Spångberg greps första gången var det för att han inte hade något pass för inrikes resa, vilket man måste ha på den tiden.

Svea hovrätts utslag

Hovrätten har fått Sundbo häradsrätts dom uppläst enligt följande:

Hindrik Husman och hans båda söner Mårten och Nils samt dottern Stina Hindriksdotter var den 30 december på aftonen tillsammans med Anders Samuelsson Spångberg och hans hustru Katarina och deras svåger, gossen Nils Hindriksson samt soldaten i reserven Arvid Jonsson i Spångbergs svärfaders Hindrik Anderssons stuga på Mon. Spångberg hade också sin hemvist där. Då blev Spångberg, vilket intygats av Arvid Jonsson, mycket förtörnad efter en ordväxling och stötte till Husman så att han föll omkull. Då han steg upp hade han ett blodigt sår på vänstra sidan vid tinningen. Arvid Jonsson kunde dock inte säga om han fick skadan vid fallet eller om han fått det tidigare i bråket, vilket han då inte sett. Då Spångberg ville fortsätta ofreda Husman hade vittnet och Spångbergs hustru hindrat Spångberg så länge, att Mårten och Nils fått rådrum att ledsaga sin far Hindrik Husman ut ur stugan. Husman hade då tillsammans med Mårten och Stina begivit sig på väg mot Husmans hemvist.

Då hade även Spångberg gått ut, enligt egen utsago för att kasta vatten. När han dröjde hade Anders Jonsson följt efter för att se om Spångberg hade följt efter Husman för att förlikas med honom. När han kom den väg Husman gått till en lada ungefär 25 meter från stugan hörde Arvid Mårten beklaga sig över att Spångberg hade slagit hans far illa och i det samma mötte han Spångberg på väg tillbaka till stugan. Arvid och Husmans son Nils som kommit ut efter fann Husman på marken och som Mårten sade inte var tilltalbar utan var som död. De hämtade ljusestickor och Spångberg, som nu tagit på sig rocken, ville gå därifrån men Arvid hindrade honom och band med stort besvär Spångberg medan de andra bar in Husman. När han hade kommit i säng fick han uppkastningar och reste sig på armar och knän, men utan att säga ett ord.

Båda Husmans söner ansatte Spångberg med frågor om varför han slagit deras far i skallen och Mårten visade det vedträd Spångberg använt. Spångberg hade inte gett något svar, syntes bedrövad och bad bröderna stilla sig med förhoppningen, att det skall nog gå väl.

Dagen efter, den 31 december, hade Petter Jansson i Skrämma och Anders Lennartsson i Holmen på Mårtens anmodan kommit till Mon för att se hur illa medfaren Husman var. Under ed har dessa båda berättat att Spångberg på frågan varför han slagit Husman uttryckt att han inte borde få lida för det enda slaget han gett Husman och att det inte var orsaken till Husmans tillstånd och att han skulle vilja förlikas med honom. Spångberg hade sedan, den första januari tagit till flykten, som han förklarade för att undgå att hamna i fängelse då Husmans söner beskyllde honom som baneman. Han hann inte längre än till Visnums härad där han greps och fördes till Örebro slott. Därifrån blev han emellertid släppt eftersom det brott han misstänktes för ännu så länge var obekant. Då hade han inte gått hem utan till sin svåger Jan Hindriksson på Brunnsnäs dit han kom på aftonen den sjunde januari. Då hade han, enligt hustrun Maria Eliedotters vittnesmål, frågat efter Husmans tillstånd och berättat att han slagit honom med ett vedträ. Över detta var han mycket bedrövad och visste inte vart han skulle ta vägen och önskade att någon kunde gömma honom till våren. Efter hörande av drängen Anders Persson som också var på Brunnsnäs när Spångberg kom dit fick Maria Eliedotter komplettera sitt vittnesmål med en mer utförlig berättelse under ed. När Spångberg vid sin ankomst den sjunde januari inte kunde få något besked om Husmans tillstånd hade han morgonen därpå berättat om sin flykt och att han då bytt bort sin mössa för att inte så lätt bli igenkänd. När han blev gripen i Visnum hade han försökt att skynda på sin överlämning till Örebro så att man inte där skulle ha underrättats om det brott han begått. Han hade berättat för vittnena att han med ett vedträd som han höll med båda händerna slagit Husman i huvudet och beklagade med tårar i ögonen att slaget gett svårare verkan än han kunnat föreställa sig. Han bad vittnet att inte tala om att han fanns på Brunnsnäs. Han var mest bekymrad över att han sprungit efter Husman och gett honom detta slag. Han skulle vara nöjd om han slapp plikta med livet och bara fick behålla skjortan och trodde att han med lite hjälp skulle kunna komma undan genom att ta sig till Värmland.

Samma dag den 8 januari greps Spångberg och fördes till Örebro. De som förde honom till Örebro var Lars Larsson i Veltorp och Lars Gunnarsson vid Jordbron. De berättade att de frågat varför han slagit Husman och att Spångberg då svarat: Vem kan råda för olyckan? Hade han inte slagit Husman så hårt hade han nog dött ändå. På en fråga från Lars Larssons hustru varför han hade kunnat slå den gamle mannen så illa svarade Spångberg då att Husman hade kallat honom både tjuv och skälm. Spångberg hade också bett vittnet genom Spångberg släkt söka förmå Husmans änka och söner att avge en böneskrift till hans förmån.

Utöver dessa vittnen har tingsrätten också hört att antal personer som inte kan anses vittnesgilla av olika skäl som släktskap eller ålder, Spångbergs moster, hustru Maria Olofsdotter och svåger Jan Hindriksson på Brunnsnäs och gossen Nils Hindriksson 12 år. Jan Hindriksson sade att Spångberg sagt att han slagit Husman för att Husmans söner varit otidliga och rivit sönder hans

livstycke. Gossen Nils hade sett hela förloppet när Spångberg slagit Husman i huvudet med ett vedträ som han höll i båda händerna samt att han då klagat över att han nu måste bege sig till Norge.

Enligt provincial fältskären Stephan Bloms, efter besiktning, givna intygande, har det slag kolaren Hindrik Husman fått i huvudet den 30 december förorsakat hans död den 4 januari.

Svea hovrätt dömer enligt 24 kapitlet 9 stycket i missgärningabalken Anders Samuelsson Spångberg att livet mista genom halshuggning, givet i Stockholm den tredje juni 1760. På Svea Hovrätts vägnar, Samuel Roselius.

I november månad prövar Hovrätten domen än en gång och kommer fram till att den är än mer styrkt. I tabellverkets statistik kan man läsa att år 1761 avrättas 1 person i Ramundeboda.

Hur gick det sedan?

Anders Samuelsson Spångbergs änka Catharina Hindriksdotter född 1736 levde hela sitt liv på torp under Kulla. Först i Mon. Med Spångberg hade hon fått två barn, dottern Britta och sonen Samuel som dock dog under sitt första levnadsår. Änkan fick sedan en son utom äktenskap som hette Anders Andersson namnad efter sin far. År 1769 gifte hon om sig med den 30 år äldre skogvaktaren Jonas Persson Kruse och fick sonen Carl samma år. Äktenskapet varade bara i två år sedan skogvaktaren drunknat i augusti 1771. Året därpå, 1772 gifte hon sig en tredje gång, nu med den 16 år yngre torparen Sven Svensson. I det äktenskapet föddes två söner, Johan 1773 samt Hindrik år 1777 när Katarina var 41 år gammal. Sven och Catharina flyttade 1788 till Bomberhult senare kallat Bomberget. Sven odlade upp det torpet. Äktenskapet var nog åtminstone tidvis stormigt. Det ville vid den här tiden rätt mycket till för att sockenstämman skulle ta upp äktenskapliga förhållande enligt följande utdrag ur protokollet:

"1781 på kyndelsmässodagen som firades den 4 februari hölls sockenstämma efter förestadd pålysning, varvid följande förhandlades. Före kallades torparen Sven Svensson och dess hustru Catharina Hindriksdotter vid Mon angående att oväsande som mellan dem varit i gångna Julnatten; och som det förmenades att hustrun däruti haft största skulden fick hon en allvarlig förmaning till omvändelse och att hädan beflita sig om bättre skick, så framt hon ville undgå att andra utvägar med henne skulle tagas."

Catharina Hindriksdotter dog 1798 och maken Sven gifte om sig och flyttade då till det som idag kallas Gråmon, tidigare kallat Bjurbäcken och Antonamon, Sven dog 1810.

Ingemar Johansson, Kumla